

Két, 1947-ben íródott mozgalmi hágádá összehasonlítása

SZILÁGYI ERZSÉBET
Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem

A MILEV gyűjteményében található 64.670-es azonosítószámú alternatív hágádá a címlap adatai szerint Dov Hungári műve, amelyet a Hánoár Hácioni mozgalom tagjaként állított össze az 5707. zsidó esztendő széderestéjére. A hágádá utolsó lapja és a fedele közé becsúsztatott megsárgult lapon ceruzával írt feljegyzés olvasható, mely szerint a hágádát Ungár Tamás, IV. osztályos gimnazista tanuló készítette, aki a debreceni zsidó gyermekotthon növendéke volt. Dov Hungári, azaz Ungár Tamás hágádájának különlegessége nem csupán abban rejlik, hogy mint a hágádá összeállítójaként fennmaradt a neve, és szerzőként, valamint illusztrátorként is hozzá kapcsolódik ez a mű, hanem abban is, hogy szó szerint vette a felszólítást: „Meséld el fiadnak!” Az Ungár-féle hágádá piros és kék tintával, kézirással sűrűn teleírt harmincöt lapján megelevenedik a teljes kivonulástörténet. A kézzel írt szövegek mellett megjelennek nyomtatott szövegrészletek is a hagyományos Hágádából. Ungár hágádája hol a hagyományos Hágádá szövegére reflektál és azt interpretálja, hol pedig teljesen szabadon, saját maga által kitalált, vagy történelmi tényeken alapuló történeteket sző bele az általa összeállított hágádába. Az 1940-es évek alternatív hágádáiban mindig megjelenik a holokauszt témája. Az 1947-ben mindössze tizenöt éves Ungár Tamás ezt saját élettörténetének egy részletével szemlélteti.

Míg Ungár Tamás hágádájának olvasása közben érződik a szubjektív hang, a Hásomer Hácáir ugyancsak 1947-ben, Budapesten íródott magyar nyelvű hágádája a közösség nyelvén szól. Ez utóbbi hágádá a Givat Hávivá Oktatási Központ Jád Jáári Archivumában található, és a Hásomer Hácáir mozgalomhoz tartozó kibucokat 1927 óta összefogó Há kibuc Háarci baloldali kibucmozgalom megalakulásának húszéves évfordulójára állították össze. A szerkesztők neve ismeretlen.

Mindkét hágádában megemlítik az Örökkévalót, és a hagyományos Hágádával ellentétben Mózes alakja is megjelenik mind a két írásműben.

Ungár Tamás a hágádá írásakor a debreceni háksárán vett részt, ahol az álijára készítették fel, ám a budapesti hágádá írói már valószínűleg olyan magyar ajkú fiatalok voltak, akik Erec-Izraelbe való érkezésük és beilleszkedésük után, visszatértek Magyarországra azért, hogy felkészítsék az itteni fiatalokat a bevándorlásra. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az, hogy az általuk összeállított hágádában a hagyományos Hágádá szövegrészletei mellett megjelennek errec-izraeli filozófusok, írók, költők gondolatai, művei.

Előadásomban röviden felvázolom a két ifjúsági mozgalom magyarországi vonatkozásait, valamint korabeli dokumentumok alapján rekonstruálom, hogy ezeknek a mozgalmaknak a tagjai, hogyan tartották meg az 5707. zsidó esztendő széderestéjét. Előadásom központi témája pedig a két hágádá tartalmi összehasonlítása.